హిందూమతములు.

By

K. VEERESALINGAM

హిందూమతములు. 1880

వివేకమహితులగు విహితులారా !

మనము కన్నులార నొక యుత్తమాశ్వమును జూచుచున్నప్పుడది గాడిద యని గాని, కర్ణకఠోరమయిన శబ్దమును వినుచున్నప్పు డది శ్రావ్యనాదమని కాని, యీ రీతిగానే మన మేయింద్రియముచేత నయినను గ్రహించుదానికి విరుద్ధముగా నన్యులెవ్వరైనఁ జెప్పుదు రేని మనము వారి మాటల నెంతమాత్రమును విశ్వసింపఁజాలము; ఇట్లు మన కింద్రియముల ద్వారమున నవ్యవహితముగాఁ గలుగు జ్ఞానము ప్రత్యక్షమనఁబడును, కాఁబట్టి ప్రత్యక్షమునకు విరుద్ధముగా నుండుదానిని దేనినిగాని మనము నమ్మరాదు. లోకములో ప్రత్యక్ష జనిత జ్ఞానమే సర్వోత్తమమయిన దయినను, అన్ని విషయములలోను స్వానుభవముచేతనే నిజమును గనుఁగొనఁ బూనుట యొక్క మనుష్యున కసాధ్యము గనుకను కొన్ని విషయములలో సహేతుకములయిన యూహలచేతనే సత్యమును తెలిసికొనుట సాధ్యమగును గనుకను ప్రత్యక్షమునకు విరుద్ధముగా నుండనంతవఱ కనుమానప్రమాణమును గూడ నంగీకరింపవలసియున్నది. ఒకఁడు తన జీవితకాలమునంతను ధారపోసి విమర్శించినను స్వానుభవముచేతను యుక్తిచేతను సమస్త విషయములయందును యదార్థజ్ఞానమును సంపాదింపఁగలుగుట సంభవింపనేరదు గనుకను, వెనుకటివారు చర్చచేసి తెలిసికొన్నవిషయములనే మరల సాధించుటకయి ప్రయాసపడి కాలమును వ్యర్థముగాఁ బోఁగొట్టుచుండుటవలన నభివృద్ధి కవకాశము కలుగకపోవును గనుకను, ప్రత్యక్షాదులకు విపరీతముగా నుండనివఱకా విషయములలో విశేషశ్రమ చేసియున్నవారి నడిగి తెలిసికొనిగాని వారు వ్రాసి

యుంచిన పుస్తకములను జదివిగాని జ్ఞానసంపాదనముచేయుట యత్యంతావశ్యకముగా నున్నది. ఈ కడపట చెప్పినది శబ్దప్రమాణ మనఁబడును. జ్ఞానాభివృద్ధి నపేక్షించినయెడల నితరవిషయములయం దేప్రకారముగా శబ్దప్రమాణ మావశ్యకమగునో యదే ప్రకారముగా మతవిషయమునందును జిరకాలము కృషిచేసి యనుభవశాలులయి ప్రసిద్ధిగన్న బుద్ధిమంతులు చేసియున్న పుస్తకసాహాయ్య మవశ్యముగాఁ గావలసియుండును. అయినను తక్కినవిషయములయందువలెనే యీ విషయమునందును మన యనుభవమునకుఁ గాని యుక్తికిఁ గాని పొసఁగియున్నంతవఱకే శబ్దప్రమాణమును గ్రహింపవలసియుండును. ఏ విషయమునందును పలుపురుసమర్థులు వ్రాసిన పలుపుస్తకములను జదివి వారివారి యభిప్రాయములను చక్కఁగా శోధించినంగాని యెవ్వరిదో యొక్క గ్రంథమును జదివినంతమాత్రమున యథార్థజ్ఞాన మలవడదు. గనుక మతవిషయమునందును యదార్థమును కనుఁగొనుటకయి యభిప్రాయభేదములుగల యాయా మతకర్తలు వ్రాసిన గ్రంథములను సావధానముగాఁ జదివి బరిశీలింపవలయును. ఇప్పుడున్న మతములలో హిందూ క్రైస్తవ మహమ్మదీయమతములు ప్రధానములయినవిగా నున్నవి; ఇందులో ప్రతిమతము వారికిని వేఱువేఱుగ వేద మున్నది. ఇతరమతములనుగుఱించి తెలిసికొనుటకు ముందు హిందువులమయిన మనము మన హిందూమతమునుగూర్చి కొంతవఱకయినను దెలిసికొనుట యావశ్యకము. మన మతగ్రంథములలో నెల్ల ముఖ్యమయినదియు హిందువు లందఱిచేఁ బరమప్రమాణమని చెప్పఁబడు నదియు వేదము; ఇది మిక్కిలి పురాతనము; దీనియందు ఋగ్యజుస్సామాథర్వణములని నాలుగుభాగములు గలవు. వానిలో పాదనియమముగలిగి ఛందోబద్ధములయి యుండు మంత్రములు ఋక్కులు;

కేవల వచనరూపముగా నుండునవి యజుస్సులు; గానయోగ్యము లగునవి సామములు. మంత్రార్థములను మంత్రములచేత సాధింపఁ దగిన కర్మలను గూర్చిన విధులను దెలుపు వేదభాగములు యథర్వణము లనఁబడును. ప్రతివిషయమునందును చర్చించినకొలఁదిని జ్ఞానాభివృద్ధి యగుచుండుట సహజము కావుననే యొకవిషయమునుగూర్చి మొదట వ్రాసిన గ్రంథములకంటెఁ బరిశీలనమీఁద తరువాత వ్రాసిన గ్రంథములు శ్రేష్ఠతరములుగా నుండును. మన దేశస్థు లారంభదశయందు వాయువు మొదలగు భూతములను, సూర్యబింబాది మహత్తరపదార్థములను నారాధించుకాలమునఁ బుట్టినవి గనుకనే మన వేదములయొక్క పూర్వభాగమునందు వాయ్వాది భూతస్తుతులును వానినధిష్ఠించియుండు ననుకొన్న దేవతల తృప్తికయి చేయవలసిన యాగకర్మలును మాత్రము ప్రతిపాదింపఁబడి యున్నవి; మనదేశమునందుఁ గ్రమక్రమముగా నాగరికత ప్రబలఁజొచ్చి తత్త్వవిచార మారంభమయిన తరువాత పుట్టిన వేదముయొక్క యుత్తరభాగములయందు విశేషముగాఁ బరబ్రహ్మను గూర్చియు జీవాత్మ పరమాత్మలకుఁ గల పరస్పరసంబంధమును గూర్చియు చర్చింపఁబడియున్నది. బ్రహ్మప్రతిపాదకములయిన యీ వేదాంతగ్రంథముల కుపనిషత్తులని పేరు. వీనిలోఁ గర్మవలనఁ బ్రయోజనము లేదనియు తత్త్వవిచారమే మోక్షసాధనమనియు స్పష్టముగాఁ జెప్పఁబడియున్నది. తరువాత మన శాస్త్రకర్తలందఱును కర్మప్రతిపాదకములయిన వేదభాగములను నిరాకరించి బ్రహ్మజ్ఞానబోధకములయిన యుపనిషద్భాగములనే యాధారపఱచుకొని తమ శాస్త్రములను వ్రాయుటయే యాకాలములోనే కర్మకాండ మంతగా నాదరింపఁబడక జ్ఞానకాండముమాత్రమే గౌరవింపఁబడుచు వచ్చె ననుటకుఁ జాలినంత ప్రబలనిదర్శనముగా నున్నది. ఉపనిషత్తుల

నాధారపఱుచుకొని కపిలుఁడు చేసిన సాంఖ్యశాస్త్రమును, కణాదుఁ డొనర్చిన వైశేషికశాస్త్రమును, గౌతముఁడు రచియించిన న్యాయశాస్త్రమును, పతంజలికృతమయిన యోగశాస్త్రమును, జైమిని కర్తృకమయిన మీమాంసా శాస్త్రమును, వ్యాసరచితమయిన వేదాంతశాస్త్రమును, షడ్దర్శనములనఁ కాని షట్శాస్త్రములని కాని చెప్పఁబడును. ఈ శాస్త్రము లాఱును కొన్ని విషయములలో నేకీభావముకలవిగా నున్నను, ముఖ్యములయిన బహువిషయములలోఁ బరస్పరవిరోధము కలవిగానే యున్నవి. శాస్త్రములను గావించిన మన పూర్వపురుషులు భగవద్దత్తములయిన ప్రపంచవేదమును, ఆత్మవేదమును బొత్తిగా పాటింపక, అనఁగా ప్రత్యక్షానుమానప్రమాణముల నొకమూలఁ బడవైచి, యథమప్రమాణమయిన శబ్దమునే పరమప్రమాణముగాఁ జేకొని, దానికిఁ దమ మనసు వచ్చినట్లెల్లను కల్పితార్థములను గల్పించి తమ సిద్ధాంతమును స్థాపించుటకయి హేతుకల్పనముచేసి సత్యమునందు దృష్టిలేక తమ పక్షమునే సాధింపఁబూనుకొనుటచే నొక్క వేదము నాధారము చేసికొని వ్రాసిన దానిలోనే యిట్టిన్ని భిన్నమతము లుత్పన్నము లగుటకుఁ గారణమయ్యెను. ఇందేదియో యొక్కటియే యుపనిషన్మతమయి యుండవచ్చును గాని యాఱును గానేరవు; ఈ యాఱునుగాక యుపనిషన్మతము మఱి యొకటియైనం గావచ్చును. ఈ యాఱుసిద్ధాంతములయందునుగూడఁ గొన్నిగుణములును గొన్నిదోషములును నుండియుండుటచేత నిందొకటి యబద్ధమనికాని యొకటి నిబద్ధమనికాని నిర్ధారణము చేయుటకు వీలులేదు. ఈ చెప్పిన షణ్మతములవారునుగూడ ఆత్మనిత్యమనియు, ఇంద్రియగోచరములగు వస్తువులకు మూలాధారములయిన యణువులు నిత్యములనియు, ఆత్మకు దేహసంబంధ మున్నప్పుడు

మాత్రము జ్ఞానాదిశక్తు లుండుననియు, శరీరముతోఁ జేరుటవలన నాత్మకు బంధముకలిగి శుభాశుభకర్మలఫలము ననుభవింపవలసి వచ్చుననియు, పుణ్యపాపఫలానుభవము స్వర్గనరకములయందలి సుఖదుఃఖములతోఁ దీఱక నీళ్ళు పోయినతరువాత కుండనంటియుండు పాచి వలె నిలిచియుండుననియుఁ దాని ననుభవించుటకై జీవుఁడు మరల మరల జన్మము లెత్తవలసి యుండుననియు, అన్నివిధములైన కర్మలును జీవునకు బంధహేతువులై జన్మపరంపరను గలిగించును గనుక మోక్షము నపేక్షించువాఁడు శుభాశుభకర్మములను గోసి కాంచనము నందును కాష్ఠమునందును, పుత్రునియందును శత్రునియందును సమబుద్ధి గలిగి దేని నంటించుకొనక మెలఁగవలయు ననియు, చెప్పుచున్నారు. మనలోని యన్నిమతములవారును పూర్వోత్తరజన్మముల నంగీకరించి యదృష్టమని యొకదానిని తెచ్చిపెట్టుటచే నెల్లవారును పూర్వజన్మకర్మవశమువలనఁ గావలసిన యోగమున్నఁ దనంతట నదియే యగునని ప్రతికార్యమునకు నదృష్టమునే నమ్ముకొని యే సత్కార్యనిర్వాహణము కొఱకును శ్రద్ధ పుచ్చుకొని పాటుపడక యుపేక్షాపరులయి కాలమును వ్యర్థముగాఁ బోఁగొట్టుచు నభివృద్ధి లేక సోమరులయి పాడగుచున్నారు. మనకుఁ బూర్వజన్మ మున్నయెడల వెనుకటి పుట్టువునందుఁ జేసిన సంగతులలో నొక్కటియైన నేల యీజన్మమున స్మరణమునకు రాకపోవునని యాలోచింపరు. అయిన నీవిషయమును గూర్చి యింకొకసారి ముచ్చటింపఁదలఁచి యుండుటచేతను, ప్రస్తుతము చెప్పఁదలఁచుకొన్నవిషయముతో నిది యంతగా సంబంధించినది కాకపోవుటచేతను, దీని నిప్పటికి విడిచిపెట్టుచున్నాను. ఈ యాఱు మతములలోను విస్తారముగా నిప్పుడు వ్యవహారములో నున్నది వ్యాసుసిద్దైన వేదాంతమత మొక్కటియే. కాఁబట్టి తక్కినమతముల

స్వరూపకథనమును సంగ్రహముగాఁ జెప్పి పిదప దానిని కొంత వివరించెదను. పేరునకు భిన్నములుగాఁ గనఁబడినను సాంఖ్యయోగమతముల సిద్ధాంతము లించుమించుగా నొక్కటిగానే యుండును. ఈ యుభయమతములవారును ప్రకృతి స్వతంత్రమయిన దనియు, అదియే జగత్కారణమనియు, ఆత్మ వేఱైనను దానికి ప్రకృతితోడి యనాది బంధము కలిగియున్నదనియు, ప్రకృతిపరిణామమే బుద్ధియనియు దాని కర్తృత్వ మాత్మయందు దారోపింపఁబడుననియు, బుద్ధి యింద్రియముల ద్వారమునఁ బరిణమించుటయే తెలివియనియు, పురుషునకును ప్రకృతికిని భేదమున్నను వివేకము కలుగుటవలన సంసారము నశించి మోక్షము వచ్చుననియుఁ జెప్పుదురు. వీరిలో సాంఖ్యమతము వారీశ్వరు డున్నట్టే యొప్పుకొనరు; యోగమతము వా రీశ్వరుని యుండుటకి నొప్పుకొందురు గాని యాతని ప్రాముఖ్యము నొప్పుకొనరు. గనుక, అనుష్ఠానమునం దీ రెండుమతములకును భేదమంతగాఁ గనఁబడదు. ఇవిగాక యోగమతమునకు యమ, నియమ, ఆసన, ప్రాణాయామ, ప్రత్యాహార, ధ్యాన, ధారణ, సమాధులను అష్టాంగములు గలవు. ఇందులో ప్రాణాయామమువలనఁ జిరకాలజీవత్వమును నాంతరదృష్టిచేత బ్రహ్మైక్యమును కలుగునని భ్రమపడి యోగులు రేచక, పూరక, కుంభకములను మూడుప్రకారములచేతను నూపిరి బిగఁబట్టి వృథాయాసమును పడుచు కాలమును వ్యర్థపుచ్చుచున్నారు. ఇప్పుడు యోగమతము నవలంబించువారు యోగశాస్త్రమునఁ జెప్పఁబడని వివిధకష్టములకులోనై చేతులు మీఁదుకట్టి నిరుపయుక్తమగునట్టుగా నెండఁగట్టుచు గోళ్ళను మిక్కిలి పెంచి వేళ్ళను వ్యర్థపఱుచుచు తాము మహానుభావులైనట్టు మూఢులకు భ్రమకలుగఁజేయుచున్నారు. ఇఁక న్యాయశాస్త్రమును, వైశేషికశాస్త్రమునుగూడ

నొకరీతిగానే యుండును. కాఁబట్టి వైశేషికశాస్త్రము న్యాయశాస్త్రముయొక్క భాగముగా జెప్పుటయే యుచితముగాఁ గనఁబడుచున్నది. న్యాయశాస్త్రమునందు విస్తారభాగము తర్కమును గూర్చినదయి యుండును గనుక మనపండితులు సాధారణముగా దాని నభ్యసింతురు; ఈ న్యాయవైశేషికశాస్త్రములు రెండును పదార్థములను గూర్చి, యుక్తివాదరీతులనుగూర్చియు ముచ్చటించును. గౌతమసూత్రములయం దొకచోట నీశ్వరనామ ముదాహరింపఁబడినను, ప్రపంచ మీశ్వర నిర్మితమనికాని చరాచరములయిన సమస్తపదార్థములను నడుపువాఁ డీశ్వరుఁడనిగాని యెచ్చటను జెప్పఁబడి యుండలేదు; వేదము సత్యమనిమాత్రము ప్రతిపాదింపఁబడి యున్నది. కాణాదసూత్రములయం దెచ్చటను నీశ్వరనామమే యుచ్చరింపఁబడలేదు; వేద ప్రమాణ మంగీకరింపఁబడినది. ఈ యుభయమతములయందును ప్రపంచ మణుసంయోగమువలనఁ గలిగినదనియు, ఆ యణువులు సృష్టింపఁబడనివయి నిత్యములయి యదృష్టవశమున సంయోగమును బొందినవనియు, జీవులుకూడ నపరిమితములును నిత్యములు ననియు, జీవుఁడు దేహమున కధిష్ఠాతయనియు, జీవుడు వేదోక్త కర్మములవలన నాత్యంతిక దుఃఖనివృత్తి చేసికొని పిమ్మట సుఖముగాని దుఃఖముగాని పొందకుండు స్థితియే ముక్తియనియుఁ జెప్పఁబడి యున్నది. ఈ ముక్తి రాళ్లు మొదలైన యచేతనపదార్థముల కిప్పుడున్నస్థితికంటె మేలయినది కాదు. కాఁబట్టి దీని నితరమతములవారు పాషాణముక్తి యని యాక్షేపింతురు. అయినను న్యాయశాస్త్ర వ్యాఖ్యాతలును తరువాత న్యాయవైశేషికమతవిషయమున గ్రంథములు వ్రాసినవారును పరమేశ్వరునియునికి కొప్పుకొని జగత్తులకుఁ బరమాణువు లుపాదానకారణములనియు, నీశ్వరుఁడు నిమిత్తకారణ

మనియు, జగము సావయవముగాన నది యొకరిచే సృష్టింపఁబడవలయు ననియు, అట్లు సృజించినవాఁడు కర్మవశుఁడయి పరిమితజ్ఞానముగల జీవులకంటె విలక్షణుఁడయి సర్వశక్త్యాదులు గలవాఁడని యనుమానము చేతఁ దెలిసికోఁబడుచున్నాఁడనియు చెప్పుదురు. గాని ముక్తివిషయమున మాత్రము గౌతమకణాదులతోడనే యేకీభవింతురు. జైమిని ప్రణీతమయిన మీమాంసాశాస్త్రము నొకమతమునుగాఁ జెప్పుటకే యవకాశము కనఁబడదు. వ్యాసవిరచితమయిన వేదాంతశాస్త్రమునకుఁ గూడ మీమాంసయను వ్యవహారము గలదు. గాన దీనిని పూర్వమీమాంస యని కాని కర్మమీమాంస యని కాని చెప్పుదురు. దీనియందు తత్త్వవిచారమే లేదు; ఈశ్వరుఁ డున్నాఁడా లేఁడా యను సంశయమందెక్కడను గానఁబడదు. అందు బ్రాహ్మణములచేతను మంత్రములచేతను జెప్పఁబడిన కర్మలనుగూర్చి విశేషముగా వ్రాయఁబడి వాని యర్థవివరణము చేయఁబడియున్నది. ఈ మీమాంసాశాస్త్రము వేదవిహిత కర్మ చేయుటయే పరమార్థమనియు, శబ్దము నిత్యమనియు, దాని యందు మహత్త్వము గలదనియు బోధించుచున్నది. ఈ మతములోఁ జేరిన భాట్టులు వేదవిహితములయిన యజ్ఞాదికర్మలను ఫలాపేక్షలేక చేయుచో కర్మసంబంధనివృత్తిపూర్వకమోక్షము గలుగుననియు, వేదమంత్రమే దేవతగాని ఫలమునిచ్చు చేతనుఁడగు దేవుఁడు ప్రత్యేకముగా లేఁడనియుకూడఁ జెప్పుచున్నారు. ఇప్పు డాఱవదియైన వేదాంతశాస్త్రము సంగతి విచారింతము; ఇదియే యుత్తరమీమాంస యనియు బ్రహ్మసూత్రము లనియు వ్యవహరింపఁబడును. దీనికి శంకరుఁడును, రామానుజుఁడును, మధ్వుఁడును ప్రత్యేకప్రత్యేకముగా మూఁడుభాష్యములను జేసి వరుసగా నద్వైత విశిష్టాద్వైత ద్వైత మతములను స్థాపించియున్నారు. ఇందేదియైన నొక్కటియే వ్యాసమత

మయి యుండవలయును గాని మూడును గానేరవని యెల్లవారును సులభముగా నూహించి తెలిసికోవచ్చును. అయిన నిందిదియే వ్యాస మతమని నిశ్చయింప వలనుపడదు. త్రిమతభాష్యకారులును వ్యాస సూత్రముల ననుసరించియే భాష్యములను వ్రాసియున్నారు. గాన ప్రతిమతమువారును గొంతవఱకు వ్యాసమతము నవలంబించువారు గాను గొంతవఱకు నిరాకరించువారుగాను కూడ నుండవచ్చును. అది యెట్టిదయినను త్రిమతములలోను నద్వైతము మిక్కిలి పురాతన మైన దగుటచేతను జనబాహుళ్యముచే ననుసరింపఁబడుచున్న దగుట చేతను, ముందుగా నద్వైతమతమునుగూర్చి కొంతముచ్చటించెదను.

సాంఖ్యయోగశాస్త్రములయందు ప్రపంచము ప్రకృతివలనఁ గలిగిన దనియు, న్యాయవైశేషికశాస్త్రములయందు జగత్తు కేవ లాణుసంయోగమువలననే కలిగినదనియు, వేదాంతశాస్త్రమునందు ప్రపంచ మసలే లేదనియుఁ జెప్పఁబడియున్నది. ఆదియందు వేదాంత శాస్త్రమున బ్రహ్మమొక్కటియే యున్నదనియు, అది సత్యమును, జ్ఞానానందాత్మకమును, నిర్వికారమును, నిరవయవమును, నిత్యమును, నిర్దోషమును, సర్వవ్యాపకము ననియు జగత్తు పారమార్థికముగా సత్యము కాకపోయినను వ్యావహారికముగా సత్యమే యనియుఁ జెప్పఁ బడియున్నది. అటుతరువాతివారు ప్రత్యక్షముగా కనఁబడుచున్న జగత్తు నసత్యముని చెప్పుటకుఁగాని యీ యపవిత్రమయిన జగత్తు పరిశుద్ధమయిన బ్రహ్మమునుండి పుట్టినదని చెప్పుటకుఁగాని తోఁచక మధ్య నవిద్య యను మాయ నొకదానిని సృష్టించి బ్రహ్మ మును దానికి లోఁబఱిచినారు; అట్టి యవిద్య మిథ్యాభూత మయిన దనియు, జడమును, సవికారమును, సావయవమును, సాంతము ననియు ననాదియనియు, దాని కాచ్ఛాదకశక్తియు, విక్షేపకశక్తియు,

నని రెండుశక్తులుగలవనియు, జీవులన్నియు బ్రహ్మమే యయినను అవిద్యయొక్క యాచ్ఛాదకశక్తిచే స్వస్వరూపమును మఱచి విక్షేపకశక్తిచేత రూపభేదమున్నట్టు భ్రాంతిపొందుననియు, తత్త్వమసీత్యాది శ్రుతివాక్యజన్యజ్ఞానమువలన నవిద్య నివర్తించి స్వతస్సిద్ధజ్ఞానము మరలనుదయించుటయే మోక్షమనియు శంకరాచార్యులవారి మతము. అద్వైతులు పరబ్రహ్మము నొప్పుకొన్నవారయినను బ్రహ్మము తమకంటె వేఱయినది కాదందురు. గనుక భగవంతుని యాజ్ఞకు లోఁబడి యాతని నుపాసించుట పొసఁగనేరదు గనుక భగవంతుఁడు లేఁడను నాస్తికులకును వీరికిని నంతగా భేదము కనఁబడదనియు, వీరును ప్రచ్ఛన్నబౌద్ధులే యనియు నితరమతములవారు వీరిని పలువిధముల నాక్షేపించియున్నారు. ఈ యద్వైతులలో నింకొకపక్షమువారు సూర్యుఁడు ఘటతటాకాదులయందుఁ బ్రతిఫలించునట్లే పరబ్రహ్మమును దేహుల యంతఃకరణములయందుఁ బ్రతిఫలించుననియు, ఘటాదులయందు పెక్కు సూర్యబింబములవలె నగపడునట్టుగానే యంతఃకరణములయందు బ్రహ్మము పెక్కురూపములుగా తోఁచుననియు ఆకాశమునందలి సూర్యబింబమునకును ఘటాదులయందలి ప్రతిబింబములకును భేదము లేనట్లే బ్రహ్మమునకును దేహములయందలి జీవులకును నభేదమనియు చెప్పుచున్నారు. ఘటాదులయందు సూర్యబింబము ప్రతిఫలించునట్లే దేహములయందు బ్రహ్మము ప్రతిఫలించుననుపక్షమున, ఘటాదులయందు సూర్యబింబమే ప్రకారముగా లేదో యదే ప్రకారముగా దేహములయం దాత్మలు లేకపోవచ్చుననియు, అవి ఛాయవలె మిధ్యాభూతములగునేని వానికి జ్ఞానముకాని తత్త్వవిచారముగాని లోకవ్యాపారముగాని యెట్లు సంభవించుననియు పూర్వపక్షు లడుగుదురు. అద్వైతమతాంతర్గతములగు యాదవ

భాస్కరమతములయందు శంకరమతమునందు కంటెఁ గొన్నివిషయములయందు భేదమున్నను మెట్టుమీద నన్నియు జీవేశ్వరులకు భేదము లేదనుటలో నేకీభవించుచునే యుండును. జీవేశ్వరులకు భేదము లేనిపక్షమున నేకకాలమునందే యొకఁడు సుఖ మనుభవించుటయు నొకఁడు దుఃఖ మనుభవించుటయు నెట్లు పొసఁగుననియు, అట్టి సుఖదుఃఖములు దేహసంబంధమువలనఁ గలుగు నను నెడల దేహమును విడిచినతరువాత నద్వైతసిద్ధాంతప్రకార మొక్కఁడు ముక్తుఁడగుటయు మఱియొక్కఁడు కాకపోవుటయు నెట్లు సంభవించుననియు యితరమతములవారు చేయు నాక్షేపణములన్నియు నన్నిశాఖలకును సమానముగానే పట్టును.

అద్వైతమతమునకు తరువాత మిక్కిలి వ్యాపకముగానున్నది విశిష్టాద్వైతమతము. ఈ మతాచార్యులగు రామానుజాచార్యులవారు వ్యాసుని వేదాంతశాస్త్రమునకు తాము తమ మతానుసారియయిన భాష్యమును వ్రాసి జీవునకును నీశ్వరునకుగల గుణములే యుండును గాని పరమాత్మకు లోఁబడియుండుననియు, ఆ యీశ్వరుఁడే విష్ణువనియు, అతనికి దివ్యమంగళవిగ్రహము కలదనియు, మోక్షస్థానము వైకుంఠమనియు స్థాపించియున్నారు. శైవ విశిష్టాద్వైతము నిదే ప్రకారముగా నుండును గాని యీ మతమువారు శివుఁడే పరతత్త్వమనియు మోక్షస్థానము కైలాసమనియు జెప్పుదురు. ఈ మతభాష్యకర్త నీలకంఠాచార్యుఁడు.

వేదాంతశాస్త్రమునకు మధ్వాచార్యులవారుకూడ నొకభాష్యమును జేసి ద్వైతమతమును స్థాపించియున్నారు. ఈ మతమువారును జీవేశ్వరులకు భేద మొప్పుకొని, ఈశ్వరుఁడు విష్ణువనియు, జీవులు పరస్పరవిలక్షణములయిన వనియు, ఈశ్వరునకు రూపముకలదనియు,

జీవులును పరలోకమునందుఁగూడ పూర్వరూపతుల్యమయిన రూపము తోనే పరమపదము పొందుదురనియు చెప్పుదురు. వ్యాసమతము ననుసరించి పుట్టిన యీ మూడుమతములును త్రిమతము లనఁబడును. అద్వైతమునందు జీవేశ్వరుల కభేదమని సాధించుట యెంతకష్టమో, విశిష్టాద్వైతమతమునం దీశ్వరునకు రూపమును, భార్య మొదలగు వారును గలరని సాధించుటయు, ద్వైతమతమునందు జీవులకుఁగూడ మరణానంతరమునఁ బూర్వదేహసదృశదేహములు గలవని సాధించు టయు నంత కష్టముగానే యుండును.

ప్రత్యక్షానుమానప్రమాణములను వదలివేసి యొక్క శబ్ద ప్రమాణముచేతనే దైవస్వరూపాదులను స్వేష్టానుసారముగా సాధింపఁ దలంపుకొన్నందుననే మతవిషయములయం దిటువంటి విపరీతాభి ప్రాయములు కలుగునని యీవఱకే చెప్పియున్నాను గదా? తక్కిన సమస్తవిషయములయందును స్వానుభవమును బుద్ధిని మన మెట్లుపయోగింతుమో మతవిషయములయందుఁగూడ నిజమును గనుఁగొనుటకయి మన యనుభవమును బుద్ధిని తప్పక యుపయో గింపవలెను. మిత్రులారా! మీ రెప్పుడును బ్రహ్మల మగుదుమని కలలోను భ్రమింపఁబోకుఁడు. పరబ్రహ్మమునకును మనకును గల తారతమ్యము పర్వతమునకును పరమాణువునకును గల యంతరమున కన్నను కోటిరెట్లు హెచ్చయినదిగానుండును. ఆతఁడు సర్వజ్ఞుఁడు; మనము మన వెనుకనుండియే యొరులు వెక్కిరించుచున్నను తెలిసికోఁజాలనివారము. అతఁడు సర్వశక్తుఁడు; మనము మనకుఁ గావల సిన వస్తువులనే సంపాదించుకోలేని యశక్తులముగా నున్నాము. మనకు యథార్థమయిన జ్ఞానమును కరుణించి సత్ప్రవర్తనము గల వారినిగాఁ జేసి రక్షించుటకు భగవంతుని ప్రాపుదక్క మనకు

వేదాధార మేదియు లేదు. అశక్తులమయిన మనకు వలెనే సర్వశక్తుఁ డైన యీశ్వరునకును పనిచేయుటకై కరచరణాద్యవయవములు కావలయుననియు, మనవలెనే యాతఁడును భార్యాసంగమాది తుచ్ఛసుఖముల కాశపడుననియు భ్రమింపక, అతఁడు నిరాకారుఁ డనియు నిర్వికారుఁడనియు నానందస్వరూపుఁడనియుఁ దెలిసికొని, నిశ్చలభక్తితో నిరంతరము నా కరుణాస్వరూపుని నుపాసింప యత్నింపుఁడీ. ఓ సర్వకారుణ్యా! ఓ భక్తవత్సలా! భక్తులమయిన మా ప్రార్థన లాలించి, మా హృదయము లెప్పుడును నీధ్యానమునందే తగిలియుండు నట్లును సత్కార్యాచరణమునందే యాసక్తములయి యుండునట్లును జేయుము. ఓ దీనజనపోషకా! దీనులమయిన మమ్ము నీయండను జేర్చి పాపులమగుటచే నిన్నుఁ జేరుటకు భయపడుచున్న మా జడుపు దీర్చి యభయ మిచ్చి రక్షింపుము.

